

58. Tautas elites stratēģiskā atbildība

Elite ir bijusi vienmēr ikvienā sociālajā kolektīvā. Arī tajos pirmatnējos sociālajos kolektīvos, kuri dzīvoja alās un medīja mamutus. Taču franču jaukais vārdiņš „*elite*” (izcilākais, labākais) Rietumu civilizācijā kļuva populārs tikai apmēram pirms simts un nedaudz vairāk gadiem. Latvijas teritorijā ievērojami vēlāk – tikai XX gs. 90. gados.

Rietumu civilizācijā par eliti kā kultūras fenomenu pašlaik visapsēstākā interese ir bijušajās sociālisma zemēs. Tajās pat ir radīta jauna zinātne „elitoloģija”. Universitātēs lasa lekciju kursus elitoloģijā. Rietumu „vecajās” zemēs attieksmē pret eliti nav tāda apsēstība. Tas acīmredzot ir tāpēc, ka tur patiešām eksistē īsta elite ar savu harismātisko varu, romantisko noslēgtību un ģeniālo analītiskumu. Īstas elites izaugsme nav iespējama bez atlases. Bijušajās sociālisma zemēs vēl nav pagājis pietiekams laiks, lai varētu pacietīgi nogatavoties atlase, kas ir daudzas paaudzes ilgs siļājums.

„Ulmaņlaikā” vārds „elite” nebija populārs. Neviena sociālā grupa neplātījās ar savu piederību elitei. Tā laika intelektuāļi, inteliģence, biznesmeņi, politiķi bija morāli saprātīgi un godkārtīgi pieticīgi cilvēki. Viņu inteliģences pakāpe bija tik augsta, lai šķebīgi nebazūnētu par savu īpašo vērtību. Zīmīgi, ka mūsdienu masveida augstākās izglītības laikmetā inteliģence ir daudz lielāks retums nekā XX gs. 20.-30.gados, kad Latvijā cilvēks ar ģimnāzijas diplomu bija liels retums. Tā laika intelektuālim Andrejam Upītim bija tikai Skrīveru pagastskolas 4 klases.

Padomju gados arī netika runāts par kaut kādu eliti ne publiskajā telpā, ne „ķēķī”. Proletariāts un darba zemniecība naidīgi izturās pret eliti. Proletariātam un darba zemniecībai ļoti nepatīk tas viss, kam ir „izcilākā” un „labākā” smaka. Abiem slavenajiem sociālajiem stratiem „izcilākie” un „labākie” asociējās ar augstprātīgi uzpūstu izredzētību, vēloties uzkundzēties „vienkāršajiem cilvēkiem”. Abiem slavenajiem sociālajiem stratiem izredzētība ir ienīstās buržuāzijas un ekspluatatoru kapitālistu privilēģija – izņēmuma tiesības un priekšrocības.

Padomju kompartijas spice un perifērija arī nelika sevi godāt par eliti. Zināja, ka tas nepatiks „valdošajām šķirām” - proletariātam un darba zemniecībai. Turklāt kompartijas spice un perifērija pa lielākajai daļai pati bija nākusi no strādnieku un zemnieku ģimenēm. Tajās ar vārdu „elite” drīzāk kādu apsmēja nekā slavēja.

Latvijas teritorijā vārds „elite” uzmutuloja tikai pēcpadomju laikā, kad „perestroikas” odiozajā mistifikācijā vietējās kompartijas spice un perifērija pārmālējās demokrātos, liberālos, politiķos, biznesmeņos un katrā sfērā kāda grupa sāka tēlot eliti. Praktiski tas izskatījās tā, it kā, piemēram, angļu vakardienas plikadīdas (blebejiskas un lumpeniskas izcelsmes plukatas) otrā dienā sāktu lepni sevi saukt par aristokrātiem un pievienotu savam vārdam „*Sir*”.

Starp citu, šajā asociatīvajā konstrukcijā nekas nav pārspīlēts. 90.gados pie mums visur rošījās ne tikai „elites”, bet mūsu „elitēm” bija arī „aristokrātiskas manieres” un „aristokrātisks dzīves veids”. Par to 90.gados presē vēzeklīgi šļupstēja Rīgas „žurnālistikas elite”. 90. gadu laikrakstos un žurnālos glabājās mūsu nepārspējamās nacionālās „elites” unikālās ģenēzes lielīgā hronika. Tas ir dzirkstoši amizants materiāls kārtējo reizi „brīvību izcīnījušo” latviešu kultūras vēsturē. Šis materiāls svētlaimīgi ir iztirzāts grāmatā „Himēriskuma nesaulē. Kulturoloģiskas esejas un studijas”.

Pats par sevi saprotams, ka tautas intelektuālajā infrastruktūrā ir jābūt elitei. Pie tam ir jābūt dažāda profila elitei – ekonomiskajai elitei, militārajai elitei, ideoloģiskajai elitei, birokrātijas elitei, politiskajai elitei. Katra profila elite ir paraugs attiecīgajā kultūras segmentā. Katra profila elite var pieņemt kompetentus lēmumus attiecīgā kultūras segmenta attīstībai.

Taču vēsturiskā pieredze liecina, ka lielās un stabilās valstīs tautas intelektuālajā infrastruktūrā ietilpst arī tāda elite, kura pieņem relatīvi globālus stratēģiskos lēmumus, aptverot kultūras visus segmentus. Šī elite pieņem nacionāli vispārējā rakstura lēmumus, nosakot tautas (nācijas) un tās valsts perspektīvās vadlīnijas. Tie ir lēmumi, kas demonstrē tautas un tās valstiskuma visdziļāko jēgu un visdziļākos mērķus. Turklāt attiecīgajā valstī šī elite ir neformālā valdniece. Šī elite ir politisko un ekonomisko stratēģisko procesu diriģētāja. Šī elite nosaka, kurš kādu laiku pasēdēs visaugstākajā krēslā Baltajā namā, Dauningstrītā Nr.10, Elizejas pilī.

Šo eliti ieteicams dēvēt par nacionāli stratēģisko eliti (NSE). Patētiski izsakoties, tās sirdspuksti un domas ir pievērstas visas tautas gaitām un tautas suverēnās valsts gaitām. NSE ir izcilu cilvēku grupa, kuras ikviena pārstāvja izcilības centrā ir izcili nesavtīgā velme domāt par citiem.

Protams, viņu izcilībā ietilpst stratēģiskās domāšanas talants. Tas ir samērā rets talants. Vēl retāki ir tie gadījumi, kad šis retais talants ir integrēts ideālā altruismā un neaizplūst oligarhijas apkalpošanai. Par laimi lielās un stabilās valstīs vienmēr atrodas izcilas personības, kuras ir spējīgas funkcionēt kā nacionāli stratēģiskā elite un prot apvaldīt vietējo oligarhiju.

Oligarhija (valsts vara pieder savtīgi orientētai nelielai cilvēku grupai) ir tikpat sena parādība kā elite. Tomēr vēsturiskā pieredze liecina, ka nopietnu valstu tautas intelektuālajā infrastruktūrā vienmēr ir sastopama NSE. Pat tajos gadījumos, kad oligarhijai ir milzīga ietekme.

Katrā zemē NSE veidošanās ir atkarīga no lokālās kultūras. Visvairāk no tām tradīcijām, kuras ir saistītas ar valstiskuma un šķiriskās struktūras lokālo specifiku. Noteikti ļoti liela loma ir tautas attieksmei pret intelektu un tautas uzticībai intelekta spēkam. Tauta bez intelekta elementāras cieņas var izdēt vienīgi „eliti”. Ja tauta neprot savu likteni uzticēt elitei (gudriem un nesavtīgiem cilvēkiem), tad tautai ir jārēķinās ar savas dzīves mazvērtību un slikto reputāciju kaimiņu sētā.

Rietumeiropas valstīs nacionāli stratēģiskajā elitē ietilpst karalisko dinastiju atvases, aristokrātijas kāda daļa, baņķieru, militāristu, politiķu senu dzimšu pārstāvji. Vēsturiski jaunajā ASV nacionāli stratēģisko eliti galvenokārt veido visbagātāko ģimeņu pēcnācēji, kuriem bagātības iegūšana jau sen vairs nav pašmērķis, bet gan līdzeklis nacionālā (un arī planetārā) mēroga projektiem. Vispopulārākie piemēri Rokfelleru, Varburgu, Baruhu ģimene. Savukārt tādā valstī kā Turcija viss liecina, ka NSE funkcijas realizē armijas ģenerāļi un pulkveži.

NSE bija arī PSRS. Tās kodols sintezējās no valsts drošības iestāžu elites. Tagad ir noskaidrots, ka pēc II Pasaules kara (apmēram no 70.gadiem) šī elite slepeni kala plānus par saplūšanu ar Rietumeiropu. Šī elite noorganizēja „perestroiku”, taču no Rietumeiropas saņēma „kurvīti”. Rietumeiropa kategoriski nevēlas saplūst ar Krieviju. Rietumeiropai ir cits sens mērķis – iznīcināt Krieviju. Krievu NSE to diemžēl neprata (vai nevēlējās) paredzēt.

Ne velti akcentējama valsts stabilitāte. Valsts apjomam principā nav nekāda nozīme, lai rastos NSE. Sprotams, jo valstī lielāks iedzīvotāju skaits, jo lielākas iespējas stratēģiski domājošu cilvēku atlasei. Tomēr NSE izveidē galvenais faktors ir valsts stabilitāte. Nekāda elite nevar izveidoties, ja regulāri mainās īpašumu tiesības, pasaules uzskats, politiskā iekārta, valdošā šķira, valdošā ideoloģija, morāles un tikumības vērtības, bet vistrakākais (kā tas ir noticis Austrumeiropā) - regulāri tiek iznīcināta un izklaidēta tautas cilvēciskā kapitāla vērtīgākā daļa (aristokrātija, intelektuāļi, inteliģence). Par elites rašanos nav ko sapņot, ja nav kontinuitāte (pēctecība) starp paaudzēm. Ja, teiksim, nav iespējams vairāku paaudžu laikā uzkrāt materiālās vērtības, kas paver ceļu teicamai izglītībai, idejiskajai neatkarībai, domāšanas plašumam, altruismam, tad nav ko sapņot par elites rašanos. Ja ASV būtu tāda pati vēsture kā Latvijai, tad ASV šodien tāpat kā pie mums smirdētu vienīgi „elite”, kuras pirmatnējā kapitāla uzkrāšana un pseidoelitārās imitācijas ir nolemtas pūšanai un cita ceļa nevar būt.

Svarīgs moments ir stratēģiskā apziņa. Nacionālās stratēģiskās elites apziņas saturā ir jābūt gan tautas (valsts) nākotnes vajadzību redzējumam, gan intelektuālajai un morālajai gatavībai izpildīt savu misiju sabiedrības labā.

Taču stratēģiskās apziņas pats galvenais komponents ir atbildības izjūta. Izstrādājot savas tautas perspektīvās maģistrāles, NSE uzņemas fantastisku atbildību. Pie tam tā ir atbildība, kuras praktisko rezultātu NSE personības var pašas nepiedzīvot. NSE personības var neuzzināt, vai viņu definētā stratēģija bija pareiza jeb nepareiza, tautai atnesa vēl lielāku labklājību jeb atnesa milzīgu postu.

Tā, piemēram, pašlaik Rietumu nacionāli stratēģiskās elites uzņemas fantastisku atbildību, plānojot nākotni demogrāfiskās pārejas kontekstā. Rietumu tautas noveco un izmirst. To nedrīkst pieļaut un ir jāizvēlas optimāla demogrāfiskā stratēģija, lai tas nenotiktu. Taču demogrāfiskā pāreja noslēgsies tikai gadsimta vidū, ko vairs ne NSE nepiedzīvos.

Pēc II Pasaules kara nacionālajām stratēģiskajām elitēm radās konkurents. Anglosakšu valstu ietekmīgākās personības izveidoja planetāro stratēģisko eliti (PSE). Precīzāk jāsaka: anglosakšu (ASV un Lielbritānijas) nacionālās stratēģiskās elites sāka pievērsties planetārās dzīves plānošanai, šajā darbībā individuāli uzaicinot arī Āzijas un Rietumeiropas elites speciāli izraudzītos pārstāvjus. Tika izveidotas starptautiskās organizācijas, lai neformālā un slepenā veidā apspriestu visas cilvēces turpmāko likteni. 1954.gadā izveidoja Bilderbergas klubu, bet 1973.gadā Trīspusīgo komisiju.

Minēto struktūru izveidē aktīvākie iniciatori bija amerikāņi ar Devidu Rokfelleru (12.06.1915) priekšgalā. Amerikāņiem tolaik jau bija prāva pieredze valstiskus jautājumus risināt aiz slēgtām durvīm nelielā ļoti ietekmīgu cilvēku komandā. Jau no 1899. gada Kalifornijas atpūtas kompleksā „*Bohemian Grove*” pulcējās ietekmīgākie cilvēki, lai divas nedēļas neformālā atmosfērā apspriestu dzīves kārtību gan savā valstī, gan pārējās valstīs.

Pēc II Pasaules kara planetāri globālo problēmu stratēģiskā analītika kļuva dzīves objektīva nepieciešamība. Cilvēces virzība bija ieguvusi tādu vērienu un tādu dinamiku, kas atsaucās uz visiem kolektīvi un tikai kolektīvajai domai ir pa spēkam risināt jaunās problēmas. Vārds „globalizācija” ir ne tikai ideoloģisko manipulāciju kategorija, bet arī reāls process.

Neapšaubāmi pirmā un galvenā problēma ir planētas iedzīvotāju straujais pieaugums. Pēc II Pasaules kara ne visai bagātās zemēs un trūcīgās zemēs krasī pieauga dzimstība. Kļuva saprotams, ka agri vai vēl tas atsauksies uz planētas visu valstu attīstības trajektoriju. Teiksim, planetāro migrāciju un tās drūmās sekas nebija grūti prognozēt. Nebija grūti prognozēt arī civilizāciju konfliktu. Nesalīdzināmi grūtāk ir analītiski stratēģiski pateikt, ko darīt ar migrāciju un civilizāciju konfliktu.

Par planetāri stratēģiskās elites analītiskajiem risinājumiem ir ļoti maz zināms. Taču pārlicinoši zināms ir tas, ka dienas kārtībā vienmēr bija jautājums, kādā veidā samazināt planētas iedzīvotāju skaitu.

Zināms ir arī tas, ka PSE iniciēja vairākus grandiozus projektus. To patiesais nolūks bija panākt dzimstības samazināšanos, kaut gan cilvēcei tas atklāti netika paskaidrots.

Šo projektu iznākums nav īsti skaidrs. Ticams ir viedoklis par PSE iniciēto projektu dīvaino efektivitāti. Projekti nepanāca dzimstības samazināšanos Āfrikā, Āzijā. Gluži pretēji! Projektu rezultātā vēl vairāk samazinājās „baltās” rases dzimstība, jo „baltie” cilvēki atšķirībā no „krāsainajiem” cilvēkiem ļoti apzināti un paklausīgi izpildīja projektu rekomendācijas.

Tāpat projekti pasliktināja eiropēdu jau tā bezcerīgās demogrāfiskās izredzes, bet planetārās stratēģiskās elites atbildība iekrāsojās melnos toņos. PSE atbildības tonējums pilnā mērā atklāsies gadsimta otrajā pusē. Domājams, daudz agrāk (kad vairs nebūs šodienas vecākās paaudzes veselākā daļa) visā savā košumā atklāsies mūsu politiskās „elites” atbildības tonējums, realizējot ļoti nodevīgu un nelietīgu „stratēģisko” smērējumu latviešu tautas demogrāfijā, audzināšanā, izglītošanā un ideoloģiskajā orientēšanā.